

4. Naj pospešuje in podpira vsako društvo, ki služi v izobražbo in omiko ljudstva, kakor bralna in pevska društva. S tem pospešuje omiko ljudstva, da si v prostih urah, mesto da bi pilo in razgrajalo po krčmah, s čitanjem časopisev in dobrih knjig poučuje in s petjem blaži srce in um.

5. Krajni šolski svet naj bi se prisilil, da bi nakupil knjig in zvezkov ubogim učencem. Koliko dražega časa izgubijo taki otroci v šoli, ki so še drugim v nadlego ter jih motijo pri delu. Stvar bi ne stala toliko, a šoli bi to mnogo koristilo.

Ljudski učitelj naj ne bode le učitelj izročene mu mladine, ampak izobraževalno naj deluje na vso okolico, v kateri živi. On naj bode v svojem domačem in javnem življenji najlepši vzgled dobrega, poštenega in značajnega človeka in zvestega državljana. Z dostojnim in ljubeznjivem obnašanjem naj se povsod kaže pravega in odkritosrčnega prijatelja svojemu narodu. Ljudski učitelj naj zagovarja in pospešuje vsako podjetje, ki deluje na нравni in dejanski dobiček, napredek in razvitek človeškega blagostanja, in to še posebno, ako je na korist njegovi občini. Skrbel bode nadalje, da se med ljudstvo širijo domače, poučne knjige ter priporoča društva, katera delajo v izobraženje in razširjanje domačega književstva. Da mu je pa mogoče to lepo nalogo izvršiti, treba mu je, da s pozornim očesom opazuje vse svetovne dogodke, posebno napredovanje narodnega blagostanja. Dobro naj se seznanja s šegami, potrebami in navadami svoje občine. Vedno naj preudarja in misli, kako bi vsakemu posameznemu občanu pomagal in pripomogel k napredku in izboljšanju. Končam k sklepu z besedami Schmidta: „Smoter, ki ga ima učitelj doseči, je velik in vzvišen; pot do tega pa je trnjeva in polna muk. Nasproti pa je njegovo delo višje cene, nego vse drugo, po čemur hrepeni človek, kar si sicer vsvoji“.

Knjiga Slovenska

v
XIX. veku.

Lavoslav Gorenjec Podgoričan (Leopold Gorenc, Deželanov, Podgoriški, Gojko) r. 12. nov. 1840 v Podgorici pri Šentrupertu na Dolenjskem, gimnazijo zvršil v Novem Mestu, bogoslovje v Ljubljani, sveč. 1865, služboval kapelan v Koprivniku na Kočevskem, v Šent-Lorencu na Temenici, Slavini, Šentjurju pod Kumom, l. 1876 župnik v Adlešičah, kjer je u. 19. febr. 1886. Javno pokazal se je v

1) Zg. Danici l. 1862: Iz zedinjenih držav. L. Podgoriški. — Dr. Ignacij Knob-leher. — L. 1863 str. 219—279: Nevera ne blaži. Česki spisal Václav Štule, poslovenil Deželanov, kateri je zložil tudi pesem (str. 279):

Pogrebec.

1. Koplji, koplji mi lopata, Groba temne odpri vrata, Trudni da k pokoju leže vanj! Ure so življenja štete, Star'c, mladeneč, malo dete Zgrudi v grob se, ko ne misli nanj.	2. Prej, poznej, gotovo pride Smert; nihče jej ne uide. Kar rodi se, zopet mine vse; Solnce, zvezde, luna jasna, Cesar, kralj al dvica krasna: Istim vse zakonom vklanja se.
3. Koplji pridno mi lopata, V svet nov odpri njemu vrata, Ki zastoj iskal je tukaj mir. Serce bo se ohladilo, Ran skelečih ne čutilo: Tam neha življenja divja tir.	4. Znancem svojim in tovaršem, Otročičem, blagim staršem Le za kratek čas je dal slovo. Daleč ni več ura zadnja, Kmalu njih gomila hladna V svoje krilo tuđ sprejela bo.

5. Koplji, koplji mi lopata,
Groba temne odpri vrata,
Trudni da k pokoju leže vanj!
K družim tukej brez števila
Mene boš tud položila,
Ko minul mi bo življenja sanj.

L. 1864 str. 17—93: Mirijam. Česki V. Štulec. Str. 197—232: Skopuh. V. Štulec. — L. 1866 str. 59—134: Morivec pa spovednik. Štulec — Deželanov. — L. 1867 str. 60—110: Spominek živemu. Štulec — Gorevec. — L. 1868: Prava ljubezen. Iz poljskega časnika Gwiazdke, posl. L. Gorevec. — L. 1872: Profesor J. Greuter. Po Světozoru L. Gorénjec.

2. Glasnik l. 1862: Narodsko blago. Izdana kraljičina. Pripovedka o smerti. Šaka narodnih drobtin in vraž. Mačeha in pasterka. Narodne vraže in navade. Zapisal in nabral L. Podgoriški t. j. Gorenjec (L. 1861: Narodne zagonetke. Narodna pripovedka o Šembilli. Nabral v Novomeški okolici L. M. Podgoriški t. j. Leopold Molj, kateri je sodeloval tudi v Nanosu, gl. J. Vijanski, a je potem utihnil). L. 1863: Zlatoperi tič, konj zlatogrivec in volk. Kristus in Peter. — L. 1864 str. 8—94: Kosovo polje. Historiško-romantičen obraz, v češčini sp. P. Chocholoušek. Poslednji Orbita. Česki sp. J. E. Vocel. — L. 1866 str. 131—336: Rudeča suknja. Poljski sp. M. Čajkovski. — L. 1867: Koprivnik. Lov s sovko. Domača perotnina. Po češkej „Živi“. — L. 1868: Brdičev. Poljski sp. Al. Jellowický, posl. L. Gorevec Podgoričan.

3) Novice l. 1862: Vojaški begun. Krajinska narodna pripovedka. Iz Leptira Podgoriški. Kako se razširjajo rastline in živali po svetu. Turško. Mnogovrstne mravlje v Afriki. Nočajski zmaj. Pripoved iz srbske vojske. P. Chocholoušek. — L. 1863: Opica gorila. Gnjezdjoča opica. Severni medved. — L. 1864: Nektare avstralijske živali. Tičetulenj. Mravljičar. Krilata léverica. L. 1869 str. 45—126: Krvina. Zgodrom. obraz. P. Chocholoušek — Podgoričan. — L. 1883 str. 238—402: Podoba. Povést. Ruski sp. N. V. Gogolj. — L. 1884 str. 151—305: Noč pred sv. dnevom. Maloruska povest. Gogolj. Nos. Gogolj. Str. 312—384. — L. 1884 str. 391—423 in l. 1885 str. 6—186: Zamet v stepah. Poljski sp. Mihal Grabowski (Eduvard Tarsca). — L. 1885 str. 354—378: Temi pod plaščem ali Rabljevo delo o polnoči. Po češkej „Narodne knjižnici“.

4) Učit. Tovarš l. 1862 str. 280—296: Lastnosti narodovega učitelja a) Pobožnost in čudorednost. b) Plemenito serce in breziporočno življenje. c) Ljubi naj svoj stan in mladež. d) Zdravje. e) Dobrovoljnost. f) Zadosna omikanost. g) Domoljubnost. Sp. Podgoriški.

5) a) Koledar družbe sv. Mohora l. 1862: Vganjke. — L. 1863: Varšavski jermenar. Poljska povest. — L. 1874: Deveterih enega! Božična pripovedka. b) Večernice l. 1862: Izlandija. — L. 1864 str. 1—39: Oče in sin. V. Štulec. — L. 1880: Požar v prajiriji. Resnica ima svojo moč. — L. 1882: 67. številka, 2. nadstropje, 3. vrata. Črtica iz življenja nekega duhovna.

6) Cvetje iz domačih in tujih logov. — A. Janežič šestka III: a) Agapija. Obraz iz jugoslovenske zgodovine. V češčini sp. Pr. Chocholoušek — Podgoričan. V Celovcu 1864. 12. str. 80. — Šest. IV: b) Kirdžali. Podonavska povest. Poljski sp. M. Čajkovski. V Celovcu 1865. 12. 318.

7) Slov. Narod l. 1869: Poslednji bosanski kralj. Zgodrom. obraz, česki sp. P. Chocholoušek. Petušкова ljubezen. Ruski sp. J. S. Turgenjev. Ovrčanije 1794. leta. Poljski sp. M. Czajkowski. — L. 1870: Nenadno! Poljski sp. E. Dulski. Harambaša.

Česk. Chochol. M. P. Pogodin po Svetozoru. — L. 1871: Junaci v rudečih čapkah 1848. leta obraz. Po Jokai-u. Bilježnikova hči. Novela iz srbskega življenja. Sp. Damjan Pavlovič. Dubenske pogodbe. Poljski sp. J. Kraszewski. Josip Juraj Strossmayer. Po Svetozoru. Olovnicca pri Majcicjevcih. Po Josipu Zelenki. Izkušnjavstvo. Basen. Po Krasinskem. — L. 1872: Dr. Rieger. Po Svetozoru. — L. 1873: Plašč. Ruski Sp. Gogol. (Vid. Listki IV. str. 30—95). — L. 1876: Zaljubljeni hudič. Ukrajinska povest. Plemenitaš stare Poljske. Po Jaroši Bejti.

8) Letopis Matice Slovenske l. 1869. I: Ilija. Zg. rom. obraz iz bolgarskega života. Chochol. II. Tundza. Obraz valaškega života. Po Odeškem almanahi. — L. 1870: V torek i petek. Poljski J. Korzeniowski. Termolama. Ukrajinska povest. Polj. M. Czajkowski. — L. 1871: Ciganije v Angleškej. Po češčini. Adamante. Po M. Jokai-u. — L. 1872—73: Taras Bulba. Davnega Ukrajinskega života obraz. Ruski Gogolj. — L. 1874: Mihael Čarnišenko, ali Mala Ruska pred osemdesetimi leti. Ruski sp. P. Kuleš. — L. 1875: Povest, kako se je Ivan Ivanovič razprl z Ivan Nikiforovičem. Rus. Gogolj. — L. 1877: Družinski život v Jugoslovanskej. Po B. Bogišiči. — L. 1878: Obrazci iz prirode in života na Tatrah. Po poljsk. pesniku Vinc. Polu. — L. 1881: Nekibe. Zg. rom. obraz po česk. „Jihu“.

9) Besednik l. 1870: Faktor (prim. Brdičev v Glasnik.). Dopisi. Polj. J. Korzeniowski. L. 1871: Kočevske vraže. Sinovska ljubezen, iz Poljskega. — L. 1872: Popotovanje v poštnem vozu. Ruski sp. Pogorelski. Serbske narodne basni. Vzvišujoča ljubav. Poljske vojske obraz. Noveleta. Po Wojcickem. Domači prihranek. Po ruščini. Pravljica o klobuci. Zeló žalostna resnica vsem klobukom in njih prijateljem. Humoreska. Česki sp. V. Hálek. Kijevski školaci. Rus. Gogolj. Begler-bega sin. Slovaška povest. Sp. Csáki Ferencz. — L. 1873: Pogrebni običaji v Poljskej. Lhov. Lovski prizor. Rus. Turgenjev. Tamuli in Santali. Hvaležnost, sp. J. Korzeniowski. Poppevača, sp. Turgenjev. Skrivnostno trpenje, po M. Jokai-u. Jurij iz szent — Tamása. 1848. leta obraz. Po M. Jokai-u. Mihael Vasiljevič Lomonosov. Po obširnem Čičagovem spisi. Turški pogreb. Gubernij Jenizaj. Po Stepanovu. — L. 1874: Osoden kraj. Dogodek 1848. in 49. leta. Ogerski sp. M. Jókai. Prodaji. Kavkažk obraz. Po Vojt. Potockem. Povest o pečenej glavi. Nadškof grof Ledóhovski. Zaljubljeni hudič. Ukrajinska povest (cf. Narod 1876). Ciganje v Srbskej. Dvoboj v pustini. Taškend. — L. 1875: Kako v severnej Afriki divje koze lové. Srbske kneževine bivalstvo. Zajetje v Čerkesih. Kavkažk obraz. — L. 1876: Kratkočasnice str. 155—203. — L. 1877: Učenjaška nezmotljivost. Kratkočasnice. Slovenski pregovori itd.

10) Soča l. 1872: Anica, prevod iz Poljskega itd.

11) Zora l. 1872: Berači in beračice v Poljskej. Po Kraszewskem. Aleksander Fedorovič Hilferding. Plemenitaš stare Poljske. Po Jaroši Bejti (cf. Nar. 1876). Nikolaj Vasiljevič Gogol. Po raznih slov. vestih. — L. 1873: O Huculih in Horálih na Karpatih. Krošnjariji v Ogrskej.

12) Slovenec l. 1873: Kavkaz. — L. 1875: Zajetje mej Čerkesi (cf. Besednik l. 1875). — L. 1876 št. 143 in l. 1877 št. 1 do 21: Nekoliko dni pri Horvatoviču. Obrazci iz bojnega tabora. Po Svetozoru. — L. 1878: Jaroslava Čermaka smrt in pogreb v Parizi pa zopet pogreb v Pragi. Podgoriški.

13) Kres l. 1881: Pregovori. Vraže. — L. 1882: Škratelj. Narodna pripovedka belokranjska. Kako Indi svatujó. — L. 1886: Kako Kočevarji snubijo in ženitujejo. Kovač. Narodna pripovedka dolenska. Zapisal Leopold Gorenjec Podgoričan. Vid. opazko str. 177: L. Gojko.

14) Ljudska knjižnica l. 1885: Mati in sin. Skopuh, sp. V. Štulc (cf. Danica l. 1864). Beneška nevesta, zgod. povest po česk. Jihu. Očeta Blaža otlina, po dr. V. Baubergerju.

15) Koča za vasjó. Povest. Poljski spisal Josip Ignacij Kraševski. Preložil L. Podgoriški. V Ljubljani 1886. 8. 323. Zabavne Knjižnice I. Zvezek. Zal. Slov. Matica. Tiskarna Katoliška.

16) Mrtve Duše. Poema. Ruski spisal N. V. Gogol. Preložil L. Podgoriški. V Ljubljani 1887. 8. 248. Zabavne knjižnice II. Zvezek. Zal. Slov. Matica. Kat. Tiskarna.

Poema „Mrtve Duše“ jel je bil ranjki prelagati vže l. 1872 (Vid. Besednik 1872 str. 95), povést „Koča za vasjó“ pa je prestavljal v svojem največem trpljenju, kedar bolan za vodenico celih šest tednov ni mogel ne ležati ne sedeti, ter se je po noči in po dnevu stoječ pri mizi nekoliko motil ž njo v prevelikih bolečinah. Prav res čuditi se mora človek ogromnemu številu umotvorov, katerih mnogi bi dali nam cele knjige, iz tako različnih pisateljev, in tako raznih jezikov slovanskih. Ne drznem si reči, da sem popisal vse spiske njegove. Sicer glej „Zvon“ 1886 str. 187—8; „Kres“ 1886: Lavoslav Gorenjec-Podgoričan, spisal Andrej Fekonja (str. 82—85); „Slovan“ (1886 št. 12. 13), spisal Janez Šašelj, ranjkemu vrli pomočnik v Adlešičah.

Ivan Vrban Zdravski r. 4. apr. 1841 v Vukreti za Dravo blizo meje Koroške, gimnazijski dijak v Mariboru, u. 15. apr. 1864. Po njem prišla je na svetlo:

Lada. Almanah za leto 1864. Vredil in izdal J. V. Zdravski. V Mariboru. 8. 128. Nat. E. Janžič. — Spiski njegovi so menda: Životopis Elizabete Kulmanove (s sliko); Blisk (Pes.); Ljubezen in domovina. Novela, po nemšk. posl.; Odlomek iz „Romeo in Julija“ II, 2. Angelj mirú. Novela. — Drugih so na pr.: J. G. Plevrat, starozgod. povest. T. P: Spomin na Bled. S. Pohorski: Žerjavi, Lastovka, Vtopljeni zvon. Podgorjanski: Slovenka, Savingrad, hist. novela. Rogački: Lahko noč. K Ločki: Bratom, Moj dom, Na gori. Krajnc (dijak sedmošolec u. 1864 v Mariboru): V mraku, Serenada. M. Flegerič: Potočnice, V spomin J. Vrbana. P. t. j. J. Pajk: Ladi (Pes.), Spominek (str. 125), kjer piše: . . „Ni še bila njegova Lada čez polovico tiskana, ko so otrpnile nja roke, ko se je povzdignil od zemlje duh mladega pesnika, ki je z gorečim veseljem vredil malo delce svoje. . . Dopršil je gimnazijo v Mariboru z izvrstno maturo, čeravno ga je zadnje leto bolezen (sušica) že hudo stiskala. Bogate zmožnosti so mu bile dane. Razun jezikov, ki se v šolah rabijo in učijo, je govoril lepo laški, in francoski, in prestavljal umno Šekspirove igrokaze. Ednajst jezikov mu je bilo znanih. Prebiral je radostno časnike slóvenske, poezije St. Vraza, in srbske narodne pesmi so ga posebno navduševale. Nja pisava, nemška kakor slovenska je bila gladka, posebno krasno so donele nja milonežne pesmice itd.“ — In M. Flegerič mu v spomin poje na pr.:

1. Komaj je rožica cvesti začela,
Cvela je kratke, prekratke le dni,
Širila duh svoj po vrtu, — al vela
V prah se razsula, — glej več je že ni . . .

7. Mislil med nas pripeljati si Lado, — Lada zagledala bell je svet, V kateri poslaval si pevkino mlado, Ki je povenila — mladi še cvet.	8. Ljubil si umno Šekspirjevo Vilo, Večih jezikov sladkost si poznal, Cenil naj bolj si slovenščino milo, Mlado življenje si Slavi podal.

France Kosmač r. l. 1845 v Cirknem, latinske šole obiskoval v Gorici, na Reci, v Zagrebu, kjer je osmošolec u. 31. jan. 1864. Po smrti njegovi so bile tiskane:

Pesmice Franceta Kosmača. V Zagrebu 1864. 12. 47. Nat. K. Albrecht. Predgovor jim je spisal Matevž Trnovec, kateri v njem tudi pravi: „Rajni je bil visoke, čvrste postave, pravi korenjak na telesu in duši. . . V peti šoli že loti se predstavljaja greške Ilijade, ktere je prvi dve knjižici poslovenil v izvirnej meri in ju potem v šestej in sedmej šoli pilil in popravljaj. Kakor pridna bučelica znal je tudi šolske počitnice obračati v svojo in splošno korist nabiraje v tem času narodne pravlice, vraže, vganjke, prislovice in pesni (gl. Torbica, Drobtinice itd.), kterih je mnogo nabral in izročil slavnemu profesorju v goriškem semenišči g. Kocijančič Stepanu. Učil se je pridno posebno slovanskih jezikov. Hrovaški je prav dobro govoril in pisal, česki je dobro razumel, kaj rado pa je rusovske bukve prebiral. Bil je v resnici pravi domoljub in ne le Slovenec, ampak Slovan, ter nikakoršen strašivec itd.“ — Zložil je pesmi p. Očevini, Sloveniji, Zavičaju . . Slovanska zarja, Prešernu, Vodniku, Lambergar, Mladenič na mogli itd. Na primer bodi:

Sloveniji.

1. Prelepa si slovenska domovina! V planjavah tvojih snegovi kopné, V dolinah tvojih reke se valé, Prežlahna loza krije ti brdina.	2. Bogata si slovenska domovina! Sreberne kaplje tebi se cedé, Koristne rude tebi se talé, Redi te voda, gora in dolina.
3. In zemlja ti se pišes Slovenija, Oj kako radost mi srce prešine, Ker morem šteti se med tvoje sine.	4. Al zraven mila žalost, domačija, Osrčje za te vneto mi zaliva, Ker zmir še tuja moč na tebi biva.

Ljudski učitelj in kmetško gospodarstvo.

(Za okrajno učiteljsko konferencijo Ljubljanske okolice v 27. dan julija t. l. pripravil J. Svetin a).

Mnogo se je v novejšem času razpravljalo v zborih, pisalo v knjigah in časnikih ter nasvetovalo marsikatero sredstvo, s katerim bi se moglo rastočej bedi in propadu kmetijstva izogniti ter mu pripomoči do one stopinje blagostanja, ki jo zavzema v sosednih naprednih deželah.

V tekočem stoletji napredka napredovalo se je silno v vseh strokah, napredovalo se tudi v kmetijstvu. Človeštvo izumilo je sredstva, s katerimi hoče podvreči si vsako ped zemlje, ž njimi gospodovati v zraku in na vodi; ta sredstva mu primorejo, da si v najkrajšem času z malim naporom svojih telesnih moči od natornih darov prisvoji največ haska. Kdor pa ne napreduje s časom, poplavijo ga časa valovi. V tem obziru smo v našej ožji domovini mnogo zaostali za drugimi deželami. Napredovati nam je treba, to je jedino sredstvo, da se doseže napredek na gospodarstvenem polji. Priznana pa je resnica, kako trdno se drži naš sicer razumen kmet starih načel in navad, kako težko ga je sprijazniti z novimi iznajdbami, ki jih smatra za ničeve novotarije.

Ljudski šoli se tedaj nalaga velevažna, a težavna naloga, z besedo in vzgledom kmetovalca pridobiti za nove nazore v otročjem za vse dobro in koristno vzprejemljivem srci vcepiti veselje do naprednega kmetovanja, prihodnji naraščaj seznaniti z onimi vednostmi, ki so podloga umnemu gospodarstvu sedanjega časa.

Na ta način bode ljudska šola, ne le kot gojiteljica raznih ved in znanosti, marveč tudi kot pospeševalka narodovega blagostanja svojo zadačo povoljno rešila ter prihodnji generaciji osigurila boljši obstanek.

V to svrhu vpeljali so se v ljudski šoli kmetijski nadaljevalni tečaji za učence ponavljalne šole. Osnoval se je učni črtež za kmetijska nadaljevalna izobraževališča, ki